

FEM PRIORITERADE OMRÅDEN HÖSTEN 2023 OCH VÅREN 2024

Vid styrelsens planeringsdagar i augusti 2023 beslutades att formulera ett dokument som sammanfattar de områden som just nu är allra viktigast i NNS intressepolitiska påverkansarbete. Målbilden är att ta fram ett underlag som under hösten 2023 och våren 2024 kan användas som stöd i dialog med Nationella rådet samt med beslutsfattare och politiska uppdragsgivare på olika nivåer lokalt, regionalt och nationellt.

De sammanfattande slutsatserna och argumenten kan också användas som grund för samtal vid olika seminarier t ex i Almedalen och debattartiklar etc. Följande områden har identifierats:

1. Fortsatt behov av en översyn av Finsam-lagen.
2. Medlemmarnas engagemang, roller och mandat i Finsam.
3. Målgrupper för samordningsförbundens finansierade insatser – behov och medel.
4. System för uppföljning, utvärdering och analys – möjligheter att följa upp resultaten av samordningsförbundens finansierade insatser och bidra till mer kunskapsorienterade arbetssätt behöver stärkas.
5. Samordningsförbundens möjligheter till projektägande i ESF-projekt och möjligheter till nya regeringsuppdrag utöver uppdraget om att öka upptäckten av våld.

1. Fortsatt behov av en översyn av Finsam-lagen, några områden brådskar särskilt.

Våren 2021 lämnade SKR en skrivelse till dåvarande regeringen om att man önskade en översyn av lagen om finansiell samordning.

En rad olika förslag lyftes upp:

- Förslag om en kartläggning av den potentiella och faktiska målgruppen för den finansiella samverkan fram till idag.
- Förslag på hur tillgång till stöd kan säkras för de individer som är i behov av stöd genom finansiell samverkan. En utgångspunkt bör vara att insatserna behöver komma fler individer till godo, kvalitet och likvärdighet över landet behöver säkras.
- Förslag på hur de ingående parternas medverkan i Finsam kan säkras och utvecklas i framtiden. I det ingår även att se över former för styrning och ledning nationellt och lokalt.
- Förslag på hur de lösningar och strukturpåverkande arbete som utvecklas inom Finsam kan bli mer långsiktiga.
- Förslag på lagstiftning som möjliggör för parterna att på ett rättssäkert sätt dela information och ha gemensamt dokumentationsmaterial.
- Förslag för att öka möjligheterna att följa upp avslutade insatser.

NNS styrelse ställde sig bakom skrivelsen. Under de år som nu har passerat så har även Arbetsförmedlingen uttalat ett behov av en översyn av lagstiftningen.

Sammanfattande slutsatser:

- NNS ser att flera av de förslag som SKR lyfte 2021 är av skyndsam karaktär. De är ännu mer brådskande nu än för ett par år sedan. Utifrån dessa områden resonerar vi nedan, se särskilt frågan om uppföljning och utvärdering samt parternas engagemang och roll i Finsam.
- Utöver detta ser NNS att Finsam och samordningsförbunden som arena skulle kunna användas bredare och inom fler samhällssektorer än vad som är möjligt i dag. Förbunden med dess kompetens och organisering skulle kunna användas i större utsträckning samt kombineras med andra finansiärer med liknande mål och syfte för att lösa komplexa samhällsutmaningar inom områden som inkludering på arbetsmarknaden och i samhällslivet.

Länk till SKR:s skrivelse:

<https://skr.se/skr/omskr/styrelseochberedningar/handlingarochbeslutstyrelsen/handlingarfranskr/oversynavfinsam.51881.html>.

2. Medlemmarnas engagemang, roller och mandat i Finsam.

I sin skrivelse till regeringen 2021 så lyfter SKR att aktörernas medverkan i Finsam behöver säkras och att det strukturpåverkande arbetet behöver stärkas. NNS delar denna bild.

Det finns behov av att se över de ingående parternas medverkan i Finsam så att de kan utvecklas i framtiden. Det är också väsentligt att se över former för styrning och ledning såväl nationellt som lokalt. Det strukturpåverkande arbetet behöver utvecklas så att stödet till målgrupperna motsvarar behoven och så att förbunden bättre kan vara en arena för att möta komplexa samhällsutmaningar.

NNS får återkommande i sin dialog med medlemsförbunden signaler om att de ingående medlemmarnas engagemang brister, rollerna är oklara och det talas ofta om "ni på samordningsförbundet". Det saknas ibland en "Vi-känsla" mellan medlemmarna och förbunden.

De statliga aktörerna upplevs periodvis som vaga i sitt engagemang. I frågor som till exempel projektägande och uppföljning och utvärdering upplevs myndigheterna till och med som kontrollerande, i stället för att verka främjande och stödjande i uppdraget att ge samordnat stöd till målgruppen samt att stödja samverkan mellan parterna och att bidra till uppföljning och utvärdering av de finansierade insatserna.

NNS styrelse ser också att samordningsförbundens konstruktion skulle kunna användas för samverkan med fler offentliga aktörer. Exempel som tidigare har lyfts är till exempel Kriminalvården.

Sammanfattande slutsatser:

- Det är angeläget att medlemmarnas engagemang blir tydligt för förbunden samt att de statliga myndigheterna mer tar en främjande och stödjande roll.
- En dialog krävs om gemensamt och delat engagemang samt roller, ansvar och förväntningar.
- NNS skulle se positivt på en utredning som ser över de medlemsorganisationer som ingår i den finansiella samordningen. Fler aktörer skulle kunna ingå för att ta sikte på att genom samverkan bidra till att lösa komplexa samhällsutmaningar.

3. Målgrupper för samordningsförbundens finansierade insatser – behov och medel.

Målgruppen för Finsam är personer som är i behov av samordnade rehabiliteringsinsatser från flera av de samverkande parterna för att uppnå eller förbättra sin förmåga till förvärvsarbete.

I förarbetena till Finsam-lagstiftningen beskrivs målgruppen som personer med sammansatt problematik med behov av samordnad rehabilitering och som har behov av stöd från flera aktörer där det långsiktiga målet är att kunna uppnå förmåga att försörja sig själv genom arbete. I förarbetena till lagen angavs förvärvsaktiva individer mellan 20-64 år som huvudsaklig målgrupp. Nationella rådet har under senare år gett klartecken för förbunden att arbeta med personer från 16-års ålder. De personer som behöver samordnad rehabilitering kan ha medicinska, psykiska, sociala och arbetsmarknadsrelaterade utmaningar eller en kombination av dessa.

I regeringens analys av proposition 2002/03:132 beräknades att målgrupper för Finsam utgör ca fem procent av den arbetsföra eller "förvärvsaktiva" befolkningen.

I den skrivelse som SKR lämnade till regeringen 2021, med önskemål om en översyn av Finsam-lagen, argumenterade SKR för en ny kartläggning av den potentiella och faktiska målgruppen för den finansiella samordningen. Utöver detta önskades även ett förslag på hur tillgång till stöd kan säkras för de personer som är i behov av stöd genom finansiell samverkan. I remissyttrandet över utredningen Tillsammans för en välfungerande sjukskrivnings och rehabiliteringsprocess (SOU 2020:24) konstaterade SKR bland annat att Samordningsförbundens verksamhet inte förmår att täcka rehabiliteringsbehovet för hela målgruppen men har potential att spela en större roll.

Det finns skäl att tro att den del av befolkningen som är i behov av samordnade rehabiliteringsinsatser för att kunna komma ut i arbete, studier och egenförsörjning är större i dag än i början av 2000-talet. Som exempel har parternas uppdrag förändrats, det har även skett en demografisk förändring, befolkningen i stort har ökat, vi har också en högre andel utrikesfödda och förändrade villkor på arbetsmarknaden. Att anpassa tilldelningen mer utifrån uppdragets art och aktuella omvärldsfaktorer vore önskvärt.

Den utökade målgruppen innebär att behoven av finansierade insatser är större och därmed finns behov att se över den årliga medelstildelning som ges till samordningsförbunden.

Medelstildelningen till samordningsförbunden står stilla och har inte utökats sedan 2016, detta trots att allt fler kommuner ingår i ett samordningsförbund samt att både behov och målgrupp med största sannolikhet är större.

Sammanfattande slutsatser:

- NNS ser att det är av högsta vikt att regeringen ger klartecken för en nationell kartläggning av de målgrupper som är i behov av samordnad rehabilitering så att det motsvarar uppdragets art och aktuella omvärldsfaktorer. NNS deltar gärna i utformandet av en sådan kartläggning.

Utifrån resultaten av kartläggningen bör de förväntade behoven sammanställas och ligga till grund för beslut om ökad medelstildelning till samordningsförbunden. Det är väsentligt att medelstildelningen ligger i relation till målgruppens storlek och förväntade behov av stöd och insatser.

4. System för uppföljning, utvärdering och analys – möjligheter att följa upp resultaten av samordningsförbundens finansierade insatser behöver stärkas och det är brådskande.

Samordningsförbunden har under nära 20 år haft ett nationellt system för att samla in individdata för deltagare i insatser finansierade av samordningsförbunden. Systemet har administrerats av Försäkringskassan. Systemets syfte har varit att följa intentionerna med Finsam-lagstiftningen avseende uppföljning och utvärdering, detta med ett tydligt integrations- och jämställdhetsperspektiv. Av förarbetena framgår att det ska finnas sektorsövergripande metoder för uppföljning och utvärdering på både lokal och nationell nivå. Det ska finnas nationella mål och resultatindikatorer för att kunna följa upp effekter och motivera tilldelningen av de statliga medlen.

Under 2021 påbörjades ett arbete med att ta fram ett nytt system med mer träffsäkra variabler och bättre möjligheter för uppföljning. Försäkringskassans rättsavdelning gjorde en översyn av systemet och kom under sommaren 2022 fram till ett nytt juridiskt ställningstagande som innebär att det inte anses finnas någon sekretessbrytande bestämmelse som möjliggör utbyte av uppgifter mellan berörda myndigheter för att följa upp resultat av samverkan inom rehabiliteringsområdet. Det innebär att samordningsförbunden inte kan samla in individdata varken på lokal eller nationell nivå från och med januari 2023.

Konsekvensen av det nya juridiska ställningstagandet är att det inte längre är möjligt att följa lagstiftningens intentioner om att samordningsförbunden ska svara för uppföljning och utvärdering. Det regleringsbrevsuppdrag som myndigheterna, Arbetsförmedlingen och Försäkringskassan, haft de senaste åren om att redovisa målgrupper och resultat av de insatser som finansieras av samordningsförbunden (ramanslag 339 miljoner per år och total omsättning ca 670 miljoner per år), kommer heller inte att kunna redovisas efter år 2022.

Både Inspektionen för socialförsäkringen (ISF) och SKR har lyft fram behovet av att säkerställa en trygg uppföljning av de insatser som finansieras genom Finsam. ISF har i sina utvärderingar av finansiell samordning, påpekat behovet av att stärka uppföljning av förbundens verksamheter, myndigheten lyfter bland annat vikten av utvärderingar av nyttan av insatserna samt långtidsuppföljningar.

<https://isf.se/publikationer/rapporter/2019/2019-03-15-gor-samordningsforbund-nagon-skillnad>

Försäkringskassan, som har ansvaret i frågan om att följa upp insatserna och att rapportera resultat till regeringen, har sedan tidig vinter 2023 hänvisat till att frågan ligger hos myndighetens rättsavdelning samt att en hemställan förbereds.

Sammanfattande slutsatser:

- Nationella nätverket för samordningsförbund (NNS) ser mycket allvarligt på att det idag saknas ett tillfredsställande system för att följa upp de insatser som finansieras och administreras genom samordningsförbunden. Det är i högsta grad alarmerande att vi inte kan följa resultaten av de 670 miljoner kronor som förbunden omfattar årligen.
- Arbetet att säkerställa ett tillfredsställande uppföljningssystem behöver gå snabbare. Frågan behöver omhändertas per omgående.
- I avvaktan på ett heltäckande uppföljningssystem bör samordningsförbundens medlemmar ges ett tydligt uppdrag att sköta uppföljningen och möjliggöra för förbunden att få aggregerad data.
- Samordningsförbunden bör dessutom ges stabila förutsättningar att parallellt arbeta för att bidra med kunskap om förbundens arbete. I linje med detta önskar NNS att ISF (och andra utvärderingsinstitut, såsom IFAU) ges flera regleringsuppdrag om effektutvärderingar inom

ramen för Finsams arbete och resultat. Det finns olika områden som med fördel skulle kunna mätas och som skulle bidra med värdefull kunskap.

- Samarbete med universitet och lärosäten bör utvecklas samt även samarbeten med Försäkringskassans och Arbetsförmedlingens analysenheter och andra myndigheter med forskningskompetens (såsom till exempel ISF och IFAU). I dagsläget pågår ett samarbete med MSI (Mötesplats för sociala innovationer) och Malmöuniversitet med flera. Uppdraget kommer från EU-kommissionen som ställt krav på sina medlemsländer att upprätta ett ekosystem för så kallade kunskapscentra för social innovation på temat inkluderande arbetsmarknad.

5. Samordningsförbundens möjligheter till projektägande i ESF-projekt och möjligheter till nya regeringsuppdrag.

Samordningsförbunden och Europeiska Socialfonden (ESF) har liknande målbilder om att verka för att fler personer inkluderas i arbetslivet och når en egen försörjning. I styrdokumentet för både ESF och samordningsförbunden är det också tydligt att perspektiv om jämställdhet och jämlikhet ska vara en ledstjärna för arbetet. Samordningsförbunden har genom sin unika lagstiftning och konstruktion goda förutsättningar att lyckas bedriva framgångsrika ESF-projekt. Det är positivt att statliga myndigheter, kommuner och hälso- och sjukvården gemensamt går samman för att hitta lösningar på de komplexa utmaningar som adresseras i ESF:s olika program.

Genom att samordningsförbunden växlar upp sin finansiering med medel från socialfonden ökar förutsättningarna att minska långtidsarbetslöshet och utanförskap för de som står allra längst ifrån arbete och egen försörjning. Personer som ofta återfinns i Arbetsförmedlingens statistik om långtidsarbetslöshet: personer med funktionsnedsättning, personer med utrikes bakgrund, personer med samsjuklighet är några exempel.

Samordningsförbunden nyttjar i dag ESF-medel i stor omfattning, mellan 2014-2021 har förbunden kompletterat sin tilldelning med 948 miljoner och nått 34 500 deltagare (enbart med medel från ESF). Hösten 2022 sökte Samordningsförbunden i landet stöd till nya projekt motsvarande sammanlagt 365 miljoner kronor. ESF som kompletterande finansiär är av stor betydelse och det skulle med största sannolikhet bli större resultat och mer omfattande effektiva förändringar om vi samlade oss nationellt och arbetade mer enhetligt.

Medlemsorganisationerna har egna uppdrag om att nyttja medel från Europeiska Socialfonden. Se till exempel regleringsbrevet för Försäkringskassan. Samtidigt ser vi att myndigheten sällan är projektägare i ESF-projekt.

Det finns således starka skäl och argument till varför samordningsförbunden är en bra projektägare av socialfundsprojekt. Den nuvarande diskursen där det slarvigt uttrycks att samordningsförbunden inte "får hantera personuppgifter" gör det svårt att ta ett ansvar som projektägare då ESF och SCB kräver inrapportering av personuppgifter för att kunna följa resultaten av de projekt som ESF delfinansierar.

Myndigheterna och Nationella rådet har de senaste åren vid olika tillfällen gett signaler som får förbunden att tveka till att gå in i rollen som projektägare, samtidigt som de står fast vid rekommendationen från 2015 där samordningsförbunden uppmuntras till samarbete med ESF.

Sammanfattande slutsatser:

- Frågan om Samordningsförbundens möjligheter att vara projektägare för ESF-projekt måste omgående klargöras så att medlen i ESF+ kan nyttjas klokt för de målgrupper som de är

avsedda. Det bör vara tydligt om förbundens medlemsorganisationer stödjer och främjar projektägande – om så inte är fallet behöver det också tydligt uttalas.